

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Год. XX.

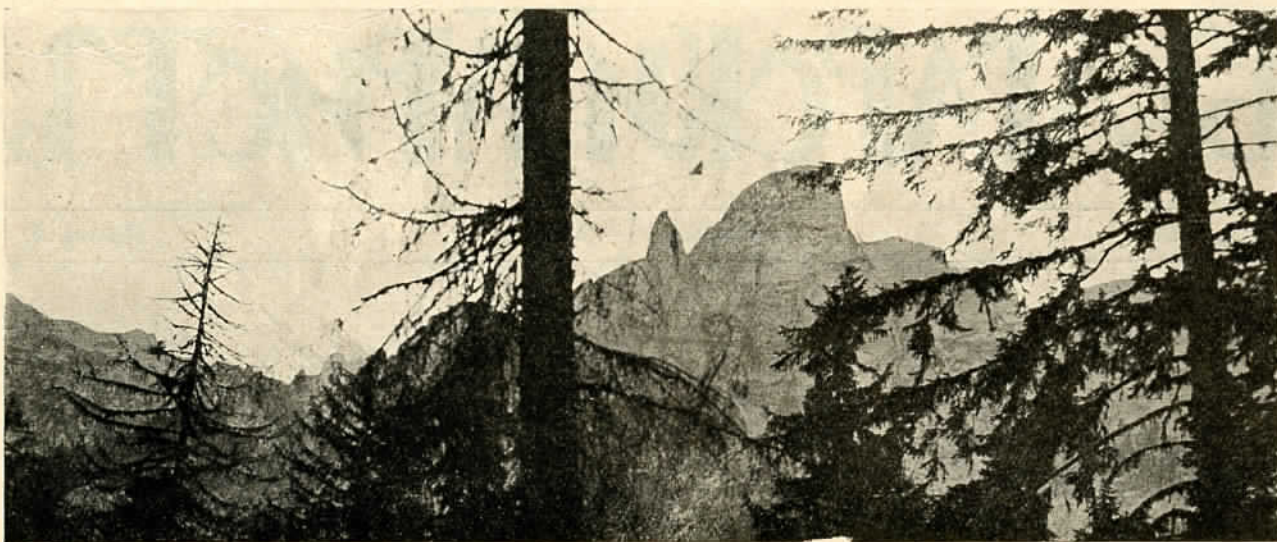
Април — 1928.

Книга 4.

фот. М. Кръшнякъ

РИЛА — ЙОЗОЛА

Изъ Рила

фот. Люб. Христовъ

ТУРИСТЪТЪ КАТО ОБЩЕСТВЕНИКЪ

Всѣде и всѣкога е било така — отъ Русо до днесъ: романтичното начало въ душата първоначално е давало потикъ на истинския туристъ за туристска дейность. Една стихийна сила въ гърдитъ го кара да бѣга отъ многолюдното селище и да търси усамотение всрѣдъ природата. А тамъ . . . тамъ той разтваря вратцата на златния съсъдъ въ гърдитъ си и го пълни съ благодатъта, която природата тъй щедро влива въ всички гънки на духовния и физическия му организъмъ.

Очистенъ отъ дребнавости и суетность, окриленъ отъ вѣрата, че въ свѣта има още абсолютно добро, той се връща пакъ при хората, но съ ореола на ясновидецъ, съ ореола на чистата морално и физически душа. Отъ очитъ му и погледа му се излъчва доброто, което заразява околнитъ, увлича ги и тѣ сж готови да следватъ примѣра му.

Добъръ образецъ за подобно влияние на природата върху човѣка ни дава и най-новиятъ български романъ „Братя“ отъ Добри Немировъ въ лицето на Стефана.

Така, чрезъ такова влечение и внушение, така всѣде е расълъ броятъ на природопоклонницитъ. Така е расълъ и у насъ. Зовътъ на Алеко и примѣрътъ на знайни и незнайни негови съратници паднаха на добра почва. Промѣнитъ, които новото време съ такъвъ бързъ темпъ внесе въ предишния патриархаленъ градски животъ, нововъзникналитъ сложности, условности и незгоди и за човѣка на умствения и за човѣка на физическия трудъ, засилва още повече това течение. Засилва го така, че то за кжсо време като мощенъ потокъ се разлѣ навсѣкжде, обзе и стари и млади, обхвана представители на всички хоризонтални и напречни слоеве отъ нашето

общество и нашия народъ. Повикътъ „назадъ къмъ природата“ се отекна въ десетки хиляди сърдца. Движението стана масово.

Наложи се и организация. Възникна Б. Т. Д., заживѣ Ю. Т. С., появиха се трета, четвърта и т. н. Закипѣ навсѣкжде въ тѣхъ пълненъ съ устремъ организационенъ животъ. Българскиятъ туристъ стъпи здраво на краката си. Нѣщо повече: стана равноправенъ членъ и на Общославянската туристическа организация, а въ скоро време, вѣроятно, ще стане такъвъ и на Международния туристиченъ съюзъ, преговори за създаването на който се водятъ вече отъ една година.

И въпрѣки всичко това и до день днешенъ още за мнозина остава откритъ въпросътъ надъ въпроситъ: „каква е сжщността и какви сж крайнитъ цели на движението? Трѣбва ли и бива ли то да поощрява само егоистичнитъ или чисто естетични наклонности на отдѣлни личности, като имъ създаде условия само да „сѣзерцаватъ“ природата? Трѣбва ли и бива ли то да проповѣдва и да насажда аскетизъмъ срѣдъ единъ младъ, пълненъ съ сили и по природа деенъ народъ?“ Много се писа, а още повече се е говорило на тази тема: въ частни беседи, въ дружествени събрания, въ публични сказки и т. н. Ето, преди нѣколко само дни даже, въ столицата, гдето ужъ броятъ на съзнателнитъ туристи е най-голъмъ, пакъ слушахме сказка (à propos — отлична!) за „Психологията на алпиниста“, т. е. въ сжщность пакъ за крайнитъ цели на туризма като алпинизъмъ. Много се писа, много се говори, но не бѣ напразно: лозунгътъ най-после е намѣренъ, лозунгътъ, който осмисля цѣлата дейность и на туриста като личность, и на туриста като членъ на нѣкоя съответна орга-

низация и на самитѣ организации. Лозунгътъ е: „чрезъ природата за хората!“

Туристътъ, българскиятъ туристъ, не е ходилъ и не ходи въ роднитѣ планини, само за да съзерцава като аскетъ и да се отдава на романтични блѣнове. Българскиятъ туристъ не търси естетиката, макаръ и най-добрата — въ природата, само за себе си. Той стѣпва бодро по поля, канари, урви и върхове съ единствената целъ, да преизпълни гърдитѣ си съ жизнерадостъ, очитѣ си съ свѣтълъ и бодъръ погледъ, душата си съ вѣра въ доброто и съ надежда, духътъ си съ упование на собственитѣ си сили и, главно, всичко това да го отнесе съ себе си тамъ долу всрѣдъ своитѣ братя съ наведени глави, съ посърнали лица, съ отпадналъ духъ. Българскиятъ туристъ крачи бодро нагоре често съ кирка и лопата въ рѣка, съ тухли или керамиди въ раницата, да строи пѣтища и хижи, мислите за себе си? Не, той е навикналъ да се задоволява и съ най-скромното и може да мине где да е. Той строи всичко това за хилядитѣ онѣзи долу — нека всички дойдатъ тукъ горе, нека и тѣ станатъ като него бодри, жизнерадостни, вѣрващи въ творческитѣ си сили, нека и тѣ повѣрватъ въ простата за него истина, че нѣма такова зло въ свѣта, което да е въ състояние да сломи човѣшкия духъ, ако той наистина е здравъ и силенъ; че даже и днешното ни всенародно бедствие не е въ състояние да сломи волята му за бѣдни свѣтли дни. Той носи често лопата, за да възстанови онова, щоне-вежествена рѣка тѣй безпощадно руши: да залеси отново обезлесени и оголени пространства, и да запази онова, съ което благодатната природа тѣй щедро го е надарила — гори, цвѣта, животни. Българскиятъ туристъ съ готовността си дейно да прояви и да оделотвори всичкитѣ си добри помисли, съ бодрия си погледъ, съ чистото си сърдце и съ свободната си душа е прѣсналъ вече и продължава да прѣска не малко предразсѣдци въ нашия общественъ животъ. Той е патриотъ, разуменъ патриотъ, и всѣде сѣе тихо и разумно патриотично чувство. „Патриотизъмъ чрезъ туризъмъ е патриотизъмъ съ корени“, слушахъ умно да казва единъ нашъ добъръ съратникъ.

И тѣй, хижи, пѣтища, гори — въ планината, домове, спални, паркове, просвѣта — съ перо и съ живо слово, бодростъ, жизнерадостъ, естетика социална етика, физическа и морална здравина, чиста

любовъ къмъ природата, хората и родната страна — въ градоветѣ. Съ една дума — култура, истинска и здрава култура носи навредъ съ себе си туристътъ, носи я като апостолъ на човѣшко и гражданско съзнание, носи я и я разнася навредъ всрѣдъ широкитѣ народни маси. Девизътъ на предишнитѣ поколения бѣ готовността имъ да умратъ за родната страна. Девизътъ на днешното, възприетъ отъ туриста, е: да живѣе и работи за хората, за родната страна, да изкове съ здрави мишици свѣтлата ѣ бѣдина. „Величието на природата и безъ това го е научило да се отърсва отъ дребнавото въ човѣшкия животъ, вмѣсто умраза и завистъ къмъ ближния всадило е въ душата му любовъ и симпатия, вмѣсто тъмния инстинктъ за разрушение, въ душата му блика радостно чувство за творчество*).

И следъ всичко това, нима може нѣкой да от-

Рила. Скавцитѣ

фот. М. Кръшнякъ

рече правото на туриста да счита себе си за общественикъ и то общественикъ съ най-чисти пориви и намѣрения, общественикъ отъ първа величина, съ най-безкористна и чиста душа, общественикъ, който самъ по себе си, по вътрешна само наклонность, работи за културенъ, социаленъ и народно-стопански напредѣкъ?

Стига вече спорове за мѣстото му въ обществения ни животъ и за организациитѣ, съ които той може да кооперира. Съ трудъ и идеализъмъ той си е извоювалъ завидно мѣсто, а колкото за сътрудничество — готовъ е винаги да се нареди съ равнитѣ на себе си по достоинство и духъ.

Едно само иска той: да бѣде свободенъ, по своя инициатива да твори, защото и всичко що е създалъ до сега, по свой починъ го е създалъ. Не

*) Вж. „Туризмътъ въ България“, стр. 47.

ще го съблазниш нито с отличия, нито с награди. Всяка излишна формалност, отгдето и да иде тя, е прътъ въ колелото, което движи неговия устремъ. Той цѣлъ е отдалъ себе си *народу си*, а нищо не иска *за себе си*. Работата срѣдъ дивната природа му е дала здраве, твърдъ духъ, но и благородство. И той, този скромнъ труженикъ въ полето на българската общественостъ, знае и твърдо вѣрва, че единъ день споменътъ за изразходваната съ полза енергия, спокойната поради изпълненъ общественъ дългъ съвестъ, па и прекаранитѣ щастливи часове въ кръга на скъпи другари въ лоното на природата ще го оградятъ отъ гибелнитѣ влияния на делничния, посветенъ само на „работата“ животъ. Ще го огра-

дятъ отъ дребнавото самодоволство, отъ мжкитѣ на завистта, отъ склоността къмъ отрицание и охкане. Не напразно презъ толкова години е всмуквалъ въ себе си съ всичкитѣ си пори радость и красота. Ще настѣпи критическа минута въ живота, ще възкрѣсне споменътъ за упорития добросъвестенъ трудъ въ планината и въ града, ще полѣхне прохлада отъ нѣкой планински потокъ, ще се разбуди бодрия напѣвъ на туристическия химнъ и въ душата, вмѣсто охкане, ще прозвучи мощна тържествена пѣсень, призоваваща къмъ по-нататѣшна бодростъ и по-упоренъ трудъ. И това ще е единствената достойна и най-голяма награда на истинския български туристъ-общественикъ.

И. Раевъ

ИЗЪ СНѢГОВЕТЪ НА ВИТОША

Освобождението на България е едно голѣмо събитие въ живота на нашия народъ. То бѣ предетствувало отъ една дълга и упорита борба, въ която борба стана закаляването на народния характеръ. Въ тази именно епоха се ролиха, живѣха и умрѣха най-свѣтлитѣ личности, които е раждала нашата страна. Намѣсата на Русия ускори освободителния процесъ и наложи факта на освобождението. И ето оттогава вече изтече половинъ вѣкъ. Петъ вѣковната робия е отхвърлена въ историята съ полу-вѣковна свобода. На 3 мартъ е възпоменателния день за българското освобождение, а на тазгодишния 3 мартъ се празнува петдесетгодишнината отъ това голѣмо събитие. Но макаръ този день да носи общонароденъ характеръ и досега не е установенъ единъ общъ начинъ на празнуване. Както голѣмитѣ народни скърби, така и народнитѣ исторически радости всѣки схваща и преценява по своему, и отъ съвокупността на тѣзи индивидуални радости и скърби, споредъ случая, преживявания се получава общата народна скръбъ и радость.

Често пжти слушае упрѣка, че туриститѣ съ своитѣ набѣги къмъ планинитѣ странили отъ народнитѣ тържества и съ туй подценявали тѣхната стойностъ. Единъ приятелъ туристъ ми разправяше следъ празника на залесяването, че на тържеството присѣтсгвували само двама туристи. Отсѣтствието на туриститѣ се чувствувало. И нашитѣ двама приятели чували шушукания, въ които се изказвали искрени възмущения на лесовѣдно настроенитѣ люде отъ „туристическата апатия“. Единъ депутатъ даже обяснявалъ това прискрѣбно явление съ нѣкакви „крайни идеи“. Въ сжщата тази минута, обаче, въ която се шушукаше противъ „туристическата апатия“, туриститѣ мжкнѣха изъ снѣжнитѣ прѣспи на Витоша боровъ разсадъ. Хилядитѣ участвуващи въ „праздника на залесяването“ не посадиha всички заедно нито едно дръвче. А злепоставянитѣ на тържеството туристи сами засадиha на Витоша сжщата пролѣтъ

четиредесетъ хиляди борчета. Защото най-плодовития день на залесяването ние празнуваме тогава, когато засадимъ най-много дръвчета.

Празникътъ на освобождението има историческа смисълъ; той е день възпоменателенъ. Но и като таквъ ние пакъ го празнуваме въ планинитѣ. Вѣрно е, че се лишаваме отъ тържествената обстановка на обикновеното градско празденство. Но въ никой случай и нашата обстановка не е по-малко тържествена.

„Планинитѣ, казва Рѣскинъ, сж създадени да бждатъ училище и черква за човѣшкия родъ“.

Въ „тѣзи велики храмове на земята“ съ „снѣжни алтари“ изживѣхме споменитѣ и за петдесетгодишнината отъ освобождението, за което нашитѣ бащи легнаха изъ окопитѣ при Крагуевацъ и Шипка.

За насъ ловджийското „на слуга“ значи „дано се случатъ повече празници“. „На слуга“ бѣ за насъ деньтъ на освобождението, защото ни гарантираше два празнични дни. Следъ слуката вървѣше и чудното време. Такива приятни за съзерцания на обширнитѣ простори дни рѣдко сме срѣщали, като тѣзи на 3 и 4 мартъ тази година.

Витоша пазеше ревниво девствеността на своитѣ снѣгове. И действително нейнитѣ високи дѣлове биха били недостѣпни, ако не бѣхме усвоили служенето съ ски. Напжтилата (ракети) и скитѣ сж изобретения на народитѣ, които сж поставени въ една географска обстановка, която ги държи въ съприкосновение съ голѣмитѣ и дълготрайни снѣгове. Тѣзи прибори българскитѣ туристи пренесоха отъ вѣнъ. Но ако скитѣ сж наистина чуждо изобретение, което ние усвоихме съвсемъ наготово, напротивъ напжтилата (ракетитѣ) отдавна сж познати на българския народъ. Дали сж ги видѣли отъ нѣкои чужди гости, или пъкъ съвсемъ самостоятелно сж ги изобретили — това не зная, но ми е известно, че напжтила отъ дървенъ обрачъ и лико сж отдавна въведени отъ

планиниците изъ Родопитъ и нѣкои македонски планини.

Преди години, „шастливецът“ *Алеко* мечтаеше за каква годѣ колиба на Витоша и късно следъ неговата трагична кончина, примамливата планина зимно време бѣ достъпна само презъ деня и то не винаги. При лунна нощъ тя се отдаваше само на далечно съзерцание. Сега вече, благодарение на обширнитъ хижи и хижички, нѣколко стотинъ любители на разнообразнитъ природни прелести могатъ да прекаратъ и най-лютата зимна нощъ въ снѣжнитъ обятия на красавицата. Напливътъ по хижитъ е много голѣмъ; срещу празници тѣ напомнятъ сарделени кутии — всичко се заема отъ рано. Затова и азъ решихъ да използвамъ гостоприемството на „колибаритъ“, каквито се навѣдиха и по Витоша. Макаръ и едно отклонение отъ колективния туризмъ тѣхнитъ колиби все пакъ услужватъ на излетуването.

Къмъ залѣзъ слънце прехвърлямъ *Яворовъ ридъ*. Отъ *Широката ливада* се разкрива ненагледниятъ хоризонтъ, затворенъ отъ блѣстящитъ чела на Руенъ, Църноокъ и Руй. Багритъ бързо се смѣнятъ; пурпуртъ изтиква снѣжно блѣлия тонъ, за да отстъпи на виолета, последния — на мата; докато небесно синиятъ цвѣтъ завладяваше напуснатия отъ дневното свѣтило западъ, отъ изтокъ се разтигаше млѣчниятъ оттенѣкъ на надигащата се луна, литнала да догонва своя първоизточникъ.

Замръзналиятъ снѣгъ хруска подъ тежкитъ обувки. При изворитъ на *Планиница* е вече мръкало, но свѣтло като день. Блѣстящъ скрежъ покрива тъмнящата подъ него борова гора. По всички посоки цари неземна красота. И въ тихия си захласъ неусѣтно почвашъ да негодувашъ. Почвашъ да негодувашъ противъ поетитъ. Природата ги е надарила — когото действително е надарила — съ тънѣкъ усетъ къмъ красотата, а тѣ се самоосаждатъ на естетиченъ гладъ и троятъ талантитъ си съ алкохолъ и никотинъ. А тукъ какво изобилие отъ храна за душата на поета, на музиканта, на художника! И какви хубави творения, какви поеми, какви хармонични пѣсни, какви картини биха се излѣчили отъ наситената имъ съ прелести душа! Пъкъ имаме толкова много поетски „срѣди“, „групи“, „кръжоци“ и „кръгове“. Покрай тѣхъ не бива ли да се създаде и единъ поетски „кружокъ“, който да последва хубавия примѣръ на Вазова и да се обедини

подъ знака: „Къмъ природата и чрезъ природата за изкуството и обществото!“

Съ тѣзи мисли прехвърлихъ неусѣтно *Даутовъ ридъ* и се намѣрихъ въ планинското „селище“ при Златнитъ мостове, различно кръщавано, но и досега не усвоило общо, „универсално“ име. Прибрахме се въ една отъ „хижитъ“. На парадната ѝ врата е написано съ красиви букви: „Здравѣйте!“, което бихте искали да изтълкувате въ смисълъ: „Добре дошли, скъпи гости!“, ако не ви сплваше подзаглавието, написано нѣкакъ си съ по-гузни букви: „Хижата е частна“, което Ганйоолу — единъ отъ веселитъ съпритежатели — дешифрира: „на непоканенитъ рѣжемъ квитанция!“ . . .

Къмъ 9 часа вечерта термометрътъ сочеше 13 градуса подъ нулата. Колкото месечината се издигаше по-високо, толкова по-силно ставаше и обя-

Мусала и Скакавцитъ

фот. М. Кръшнякъ

нието на тихата лунна нощъ достойна за перото на Тетмайера. Но трѣбваше да се прибираме за спане, защото приближаваше денѣтъ на българското освобождение, който ще празнуваме по високитъ върхове на Витоша. Златнитъ мостове сж много низки за такъвъ възвишенъ денъ!

Новиятъ день бѣ още по-хубавъ. Презъ Владейски Църенъ връхъ, Острецъ и Яслитъ се изкачихме на Селимица. При извора на Даутица скришомъ се радвахъ на едно сърне. Скоро обаче то ме усети и избѣга въ гората, като въ бѣгането си два-три пжти обърна милата си главичка: искаше, види се, да разбере врагъ или приятелъ съмъ му. Преди две години по сжщитъ мѣста срещяхъ семейство отъ три сърни. Вѣроятно е останало само това сираче. Жестокиятъ ловецъ не е пожалилъ и тѣзи най-мили отъ милитъ създания.

Отъ широкото теме на *Селимица* се разкрива

вълшебна гледка. Северният сектор на хоризонта е зает от профила на гордата Стара планина. Ей Мургащ! Но той още не е черен, като черна врана и пиленцето още не е запъло по него. Макаръ и спокоен, неговото бѣло одяние ни напомня критическия моментъ на преминаване на рускитѣ войски преди 50 години. На изтокъ отъ него въ Арабаконашкия проходъ Шекиръ паша направи последнитѣ усилия да спрѣ настѣпващитѣ руски вълни подъ командата на генералъ Гурко. Но напусто. Колоната на генералъ Дандевилъ се стреми къмъ Буново; генералъ Раухъ се спуска къмъ Чурекъ, като се бори съ снѣжнитѣ бури шестъ денонощия, а генералъ Велиминовъ е стѣпилъ на гордия Мургащ макаръ и съ цената на голѣми жертви. На връха Баба, така хрисимъ въ тази минута, само въ една нощъ — срещу 17 декемврий, замръзнаха 13 офицери и 813 войници. Сломени бѣха най-последно комбинираниѣ усилия на Шекиръ и Нури паша. . .

Гледката на югъ, макаръ и лишена отъ историческия спомени на Стара-планина е още по-поразителна.

Блѣщи въ снѣжното си одяние вълшебницата Рила, като че изваяна отъ млѣченъ мраморъ. Отъ Селимица тя се вижда на изтокъ само до Мусала. За да я вида цѣла, покачихъ се по югозападното ребро на Черния връхъ. И трѣбва да призная: никога Рила не ми се е струвала така красива, както този день.

Отъ Черенъ връхъ лѣтятъ малки черни точки, които лѣкатушатъ като водни кончета. Това сѣ скиори. Скиорството, както и излетуването безъ ски, се схваща различно и различно практикува. За нѣкои то е чисто и просто спортъ. Научни и естетически елементи или съвсемъ отсъствуватъ или случайно и автоматически се намѣсватъ. Това схващанне преобладава въ обикновенитѣ спортисти, членове на спортнитѣ клубове, които гледатъ на снѣга като на спортенъ плацъ. Спортниятъ елементъ увелича и мнозина млади туристи, защото действително скиорството и като спортъ е единъ отъ най-красивитѣ и най-малко вредни спортове. Пресилването на организма и излагане на рискове сѣ обратното листо на ски-спорта, но тѣ не докосватъ изобщо скиорството, като туристически елементъ.

За туриститѣ скитѣ сѣ едно незаменимо пособие за зимния туризъмъ и особено за високитѣ планини. Трѣбвало би, разбира се, въ зависимостъ отъ материалната възможностъ, тѣй като скитѣ у насъ сѣ доста скѣпи, щото всѣки туристъ да привикне да си служи съ тѣхъ. Движейки се отъ по-виши интереси, които далеко надхвърлятъ лекитѣ спортни нагони, *излетуването* съ ски ще почне да доминира надъ скиорството, като смислениятъ туризъмъ се наложи на повърхностното и праздно скитничество.

Привечеръ се прибрахъ при моитѣ хазаи, които, съобразно съ темперамента и привычкитѣ си, бѣха заети: едни поправяха електрическата юзина, а други доизкарвахъ своята следъ-обѣдна почивка, макаръ и да бѣ вече 5¹/₂ часа следъ обѣдъ.

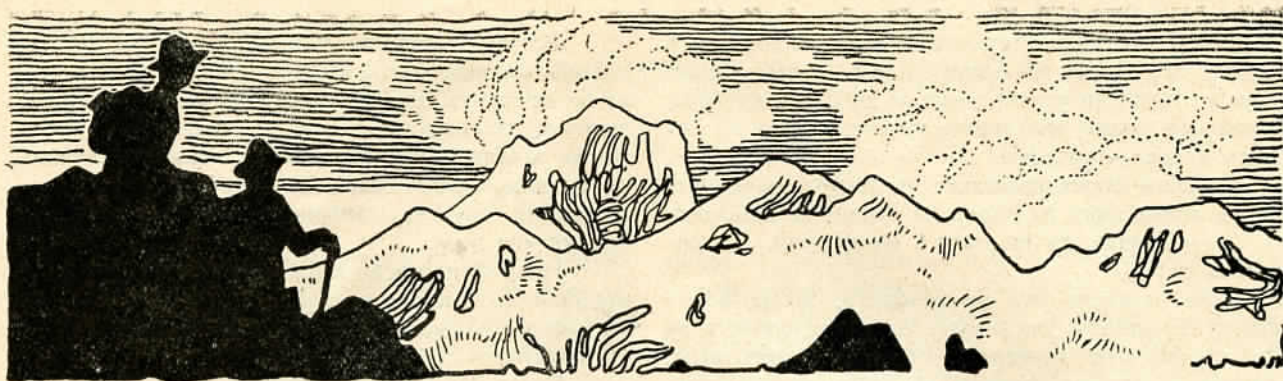
На другия день, пакъ благодарение сътрудничеството на услужливитѣ ски, обходихъ северната половина на Витоша. До дветѣ хижи — Витоша и Алеко, имаше направена партина и отиването до тѣхъ не бѣ особено трудно. Но пътятъ между дветѣ хижи презъ водоснабдителното плато („Долно блато“) и Капаклиевецъ бѣ непроходимъ и мнозина туристи отъ двата пункта бѣха принудени да се откажатъ отъ традиционото обхождане и на дветѣ хижи. Следъ обѣдъ, когато слънцето бѣ доста много размразило снѣга, срѣснахъ една група младежи, които водѣха весела борба съ снѣга, като затѣваха намѣста до колена, а често и до поасъ. Това имъ правѣше удоволствие, но личеше, че сѣ и доста изморени. Съобщението ми, че отъ хижа Витоша има утѣжкана пътека, ги още повече ободри, но все пѣкъ погледвахъ нѣкакъ си зависливо на скитѣ ми, макаръ че и тѣ може би сѣ се подигравали съ скиорството.

Отъ Каменъ дѣлъ искахъ да се полюбувамъ на българската столица, която отъ два дена не бѣхъ виждалъ, но една тъмна матова мъгла ми попречи на това удоволствие.

Надъ Говедарника, следъ последното назначено зариване въ изтънелия вече снѣгъ (скиорство безъ падане не може да съществува), свалихъ скитѣ си. По билото *Попадия*, на южнитѣ склонове на което снѣгътъ е почти стопень, се любувахъ на поникналия кукурякъ, предвестникътъ на настѣпващата пролѣтъ.

П. Д.

ФЕНЕРЪТЪ

Отъ Егмонъ д'Арси

Нищо не предразполага повече къмъ меланхолия отъ тръгването нощемъ при зловещата свѣтлина на фенера.

Изобщо много зле се спи въ хижитѣ, освенъ когато си капналь отъ умора. Непрестанното влизане и излизане, глухитѣ удари на вѣтъра върху покрива, който подскача, лютивиятъ димъ отъ огъня, и още по-раздражителниятъ — отъ тютюня, лошата кухненска миризма примѣсена съ тази, която издава човѣшкото тѣло, мокритѣ дрехи и обувки; липсата на въздухъ, коравото легло, върху което понѣкога нѣма възможност да се обърнемъ, и най-последно нервната възбуда отъ предстоящото възкачване, всичко това прави илюзорна почивката на която сме разчитали.

Внезапно, тъкмо когато да заспимъ, будилника звъни. Малко остава да не станемъ. Смѣтни ржмжения, глухи оплаквания, често пѣти ругатни се чуватъ отъ налѣгалитѣ, които прекрачватъ, за да отидете и пригответе закуската, глътната набързо и безъ особена охота. Чувствувате се тежъкъ, несръченъ, моренъ; очитѣ ви сърбятъ, гърлото гори, зъзнете, волята като че ли е схваната; зле сте се събудили именно защото не сте спали.

Групата се събира на платформата предъ хижата, навързваме се на вжето, следъ малко всичко е готово; остава да намѣримъ ледокопката, загубена между двадесетъ други, да потърсимъ носната кърпа или ножчето, което считаме за изгубено, после съ фенеръ въ ржка излизаме на открито съ несигурни стѣпки, залитайки между скалитѣ и подвижнитѣ камъни на морената.

Тѣй бѣ презъ сутринята на 12 августъ 19... , когато, къмъ 2 часъ следъ полунощъ напустнахме хижата Фести за да възкачимъ върха Домъ де Мишавелъ¹⁾, едно сравнително лесно изкачване, но малко усложнено отъ обстоятелството че бѣхме безъ водачъ, а отгоре на всичко не познавахме и пѣтя. Това тръгване въ тъмната нощъ и въ неизвестността имаше нѣщо зловещо и покъртително.

¹⁾ Върхъ въ Алпитѣ.

Малко по-късно шибани отъ острия леденъ въздухъ ние постепенно се отърсихме отъ умората и ободрени възкачвахме бързо ледника Фести; върху грапавия ледъ, усеянъ съ следи отъ пѣськъ и камъчета, замръзнали отъ студа, фенерътъ полюляванъ въ ржката ми, хвърляше на всички страни бѣгли свѣтлини, едва достатъчни за да освѣтятъ стѣпкитѣ ни и да откриятъ малкитѣ локвички вода, покрити съ тънка кора ледъ, която пукаше подъ краката ни съ металически трѣсъкъ. Следъ това трѣбваше да се търси коридора презъ който се преминава около сто метра стена отъ черни канари. Тѣ се издигатъ надъ ледника Фести, като подържатъ и въ сжщото време възпиратъ ледника Хохбергъ.

Бѣхме ли взели удобния пѣтъ? Въ сжщностъ тази пукнатина, покрита съ черенъ блѣстящъ ледъ, не обещаваше нищо добро.

Къмъ срѣдата на прохода можахме да достигнемъ канаритѣ въ дѣсно и да се изкачимъ по-лесно. Показа се една равнинка, гдето спрѣхме на почивка.

— Гледай, каза Жоржъ, една група се възкачва на Вайсхорнъ?

Наистина, отъ другата страна на долината, чиято черна дълбочина се губѣше безкрайна и неопредѣлена, върху гребена на Вайсхорнъ, могщия скелетъ на който се отгатваше, единъ фенеръ се движеше; той се възкачваше, отиваше въ дѣсно, връщаше се въ лѣво, като блуждающъ огънь, и въ чистия и прозраченъ въздухъ свѣтлината му изглеждала съвсемъ близка, огромна, блѣстяща. Размахнахъ моя фенеръ и тамъ долу, приятелската свѣтлина се заклати, затрепѣ, за да отвърне на моя поздравъ. Тѣй ни бѣха видѣли, и следѣха нашия ходъ, както ние следѣхме тѣхния; отъ този моментъ, подвижниятъ огънь ни изглеждала живъ, въ нашето въображение ние виждахме алпиниститѣ — трима, може би четирма, възкачващи стръмнитѣ скали, водени отъ този пламъкъ, който единственъ показваше тѣхното сжществуване. Той ни караше да следимъ усилията на тѣхното бавно възкачване въ нощта.

Ние подехме катеренето между напластенитъ скали; отъ време на време, единъ погледъ къмъ другата група ни успокояваше за добрия ѝ вървежъ и нейното бързо възкачване ни очудваше и въ сжщото време — радваше.

Тъкмо когато излизахме на билото на нашата стена, единъ викъ на Карлъ ме накара да подскоча.

— Дяволъ да го вземе! извика той, . . провалиха се! . . .

Въ началото азъ не разбрахъ, после обръщайки се, видѣхъ, тамъ долу, върху склоноветъ на Вайсхорнъ, още по-черенъ въ блѣдо-сивото небе, фенера — тѣхния фенеръ — който падаше, скачаше, и отново подскачаше съ шеметна бързина. Това трая нѣколко секунди; скоро свѣтлината угасна и дълбокото безмълвие на пустинната планина ни се стори още по-огромно, по-зловещи мрачните съседни стени, по-дълбока бездната, зинала подъ краката ни, по-тъменъ ледника, който се простираше като саванъ къмъ черната долина.

Скакавцитъ

фот. М. Кръшнякъ

Мисля, че сърдцето ми престана да бие, поне тѣй ми се стори; Карлъ треперящъ ме сграбчи за ржката, Жоржъ се бѣ струпилъ на земята; инстинктивно, съ треперяща ржка издигнахъ фенера, като че той би ми помогналъ по-добре да видя онова, което се бѣ случило насреща. Никакъвъ звукъ не можеха да издадатъ схванатитъ ни отъ вълнение гърла.

Мисленно, ние видѣхме тогава цѣлата катастрофа: първиятъ се покатерва въ единъ коридоръ, дето се крие предателска поледица; тънкиятъ пластъ снѣгъ, който я покрива, се подава подъ тежестта, човѣкътъ се хлъзва, надава викъ; по-долу, другаритъ му се вкопчаватъ за скалитъ, обаче тласъка на внезапно обтегнатото вжже ги изскубва отъ земята и ги запраща въ зиналата пропасть; тогава започва ужасно падане: тѣлата подскачатъ по камънитъ, които ги разкъсватъ, смазватъ, прѣсватъ черепитъ, изъ които блика мозъкъ. . . .

Все по-шеметната бързина е угасила фенера, последното живо нѣщо. И тамъ долу, въ подножието на бездвижнитъ, мълчаливи скали, безучастни къмъ драмата, на която сж сцена, при гигантскитъ стени, които започватъ да блѣятъ въ отлитащата нощъ, върху вѣчния снѣгъ, едва обогренъ отъ кръвта имъ, разкъсани трупове навѣрно лежатъ прострѣни въ причудливи пози. . .

Нашитъ поразени погледи оставаха приковани, въпрѣки насъ, върху мѣстото, гдето се бѣ разиграла въ мрака страшната трагедия, която бѣхме отгатнали по шеметното събаряне на фенера.

Неспособни да произнесемъ нито дума ние стоехме смразени отъ ужасъ, когато изведнажъ, по гръбнака на Вайсхорнъ, на сжщото мѣсто, отъ гдето фенерътъ бѣ почналъ да пада, една свѣтла точка се показва, бликна малко пламъче, трепна, угасна, после отново се запали; най-после се закрепилъ, като че порастна и малко по-късно, облекчени отъ неизразима мъжа, ние видѣхме тая свѣтлина, символъ на животъ, да се движи отново, и да крачи въ смѣла атака къмъ върха.

Тогава, освободени отъ мъката, която притискаше гърдитъ ни, всички започнахме да говоримъ, кой както свари. Карлъ ми стисна ржката до болка и нададе гръмливъ зовъ; Жоржъ, скочи изведнѣжъ, удари кракъ о кракъ и се залѣ отъ високъ смѣхъ, къмъ който се примѣси и нашата шумна радостъ. После, дошли на себе си отъ това сътресение, ние продължихме весело нашия пѣтъ.

Нашето изкачване, напротивъ, се извърши чудесно, то ни се стори още по-красиво отколкото бѣ въ сжщностъ, изгледътъ по-възхитителенъ, слънцето поблѣстяще, и радостта ни бѣ толкова по-силна, защото бѣхме повѣрвали че смъртта е покосила жертвитъ си върху стенитъ на Вайсхорнъ, който въ този денъ изглеждаше по-славенъ, повече отъ всѣкога облѣнъ отъ свѣтлина.

Какво се бѣ случило! Узнахме на следния денъ, въ Зерматъ, отъ сжщитъ, които бѣхме счели за загинали. При опитъ да се залови за една отдалечена скала, първиятъ отъ групата бѣ изтървалъ ценния фенеръ, и нѣколко време се изминало докато измъкнатъ другъ отъ раницитъ и го запалятъ. Нито за моментъ излетниците не сж могли да предположатъ, че тѣзи, които ги следѣха съ очи, сж помислили че се е случила катастрофа — а толкова случката имъ се видѣла незначителна.

— Все едно, каза Жоржъ, страшно ни изплашихте.

И наистина, струва ми се, че никога не ме е обземалъ трагичния трепетъ на страха, както презъ онази сутринъ.

(Изъ сп. „Les Alpes“)

Превела И. Галчева

ИЗСЛЕДВАЧИТЪ НА БЪЛГАРИЯ

2

ФЕЛИКСЪ Ф. КАНИЦЪ

Между чужденицитъ, които посвѣтиха живота си за изследване на България, *Феликсъ Каницъ* заема едно отъ почетнитъ мѣста. Неговитъ заслуги къмъ българската наука, както и специално къмъ българския народъ сж неограничени.

Отъ рождението на Каница вече приближаватъ стотъ години — 2 августъ 1829 година. Основното си и сръдно образование бждащиятъ изследвачъ на Балканския полуостровъ завършилъ въ родния си градъ *Пеща*. Споредъ влечението на своята широка и впечатлителна душа, младиятъ *Феликсъ* избра отначало художественото поприще, на което — както ще видимъ по-нататкъ — не можа за дълго да се задържи, но което му даде все пакъ ценни духовни сръдства за бждащата му обществена кариера-изследване на слабопознати области, каквито бѣха заробенитъ отъ Турция балкански провинции.

За своето художествено образование Каницъ се пресели въ Виена, кждето посещавалъ Художествената академия и въ скоро време изпъкналъ като единъ отъ най-талантливитъ за времето си илюстратори и журнални художници. За да обогати своитъ познания, веднага следъ завършване на Академията, Каницъ предприелъ дълго пътуване изъ Германия, Франция, Белгия и Италия и се запозналъ непосредствено съ великитъ произведения на изкуството. Презъ тѣзи му пътувания въ младия художникъ се породила и оформила идеята да изучи паметницитъ на старото изкуство и понеже всичко той е изучавалъ непосредствено, на самото мѣсто, решилъ да предприеме научни изследвания на близкия и по-далеченъ изтокъ.

Щасливата мисль на Каница се реализира неочаквано скоро. По предложение на „Лайпцигския илюстрационенъ вестникъ“, на който отдълго време билъ художественъ сътрудникъ, Каницъ предприелъ презъ 1858 година първото си пътуване, което засегнало само сръбскитъ земи, но което въ сжщото време опредѣлило и пътя на бждащата обществена дейность на благородния маджаринъ. Резултатитъ отъ това си пътуване той изложи въ дветъ си съчи-

нения — „Die römischen Funde in Serbien“ и „Serbiens byzantinische Monumente“ (1862 г.).

Отъ тази си резултатна обиколка Каницъ се отдале всецяло въ служба на българскитъ земи и народъ, която не напустила до кончината на своя плодovitъ животъ.

Отъ 1862 до 1874 година, т. е. цѣли дванадесетъ години неуморимиятъ ученъ пропътува обширното пространство отъ Сава до Черно море и отъ Дунава до Марица и то при тогавашнитъ примитивни съобщителни сръдства и несигурность. Но на Каница и не трѣбваха желѣзници и хвърчащи авто-

Мусала

фот. М. Кръшнякъ

моби, защото той изследва стѣпка по стѣпка и се интересува отъ всичко, което може да спомогне за опознаването на една слабопозната страна и единъ още по-неизвестенъ народъ, както българския. За тѣзи му пътувания може да се говори само съ дълбока почить и неизразимо удивление. Стара планина Каницъ е преминалъ презъ осемнадесетъ мѣста! Кой българинъ — географъ или туристъ е прекосилъ толкова пъти изъ различни мѣста гордата Стара планина?

Резултатътъ отъ този неуморимъ трудъ е „*Дунавска България и Балкана*“, едно епохално съчинение за българскитъ земи и народъ, което излѣзе отъ печатъ въ три тома презъ най-сждбоноснитъ дни, които е преживѣло българското племе — 1875/8

г. Въ това съчинение талантливият художник Каницъ изпъква като още по-талантлив географъ, археологъ и етнографъ, и още като много добре ориентиранъ историкъ. Съчинението и картата на Каница изиграха не само чисто-научна, но още и обществено-политическа роля при разрешаване на голѣмия въпросъ за политическото освобождение на народа ни. Тази голѣма заслуга на Каница бѣ оценена още при откриването на първото българско Велико народно събрание, което въ заседанието си на 24 мартъ 1879 г. го присъедини съ бурни акламации къмъ числото на онѣзи „лица, които сж сторили добро на българския народъ“ и го поздрави телеграфически.

И много още заслуги има този скромень деецъ къмъ народа ни. А неговитѣ пжтувания и трудове сж особено поучителни за българската туристика. Българскитѣ туристи трѣбва да следватъ при пжтуванията си примѣра на великия маджаринъ: да обхождатъ своята собствена страна не само съ краката си, но още и съ своята широко разкрита душа и будень умъ.

А отъ стогодишнината отъ раждането на Феликсъ Каницъ и двадесетпетъ-годишнината отъ смъртта му (7. I 1904 г.), която ще отпразднуваме идущата година, нека направимъ единъ възпоменателень день за изследвачитѣ на България.

П. Д.

ПО БРѢГОВЕТѢ НА ЧЕРНО МОРЕ

Черноморскитѣ ни брѣгове на югъ отъ Бургасъ се отличаватъ съ извънредно голѣмъ брой на владени въ морето носове, между които се заключаватъ множество малки заливчета. Изразителната назъбеностъ на крайбрѣжието ни до южната граница е плодъ на естеството на самата скална маса, която тукъ повечето е изригната, еруптивна. Всѣки единъ отъ тѣхъ ни разкрива живописна гледка, чиято прелесть се допълва отъ морето.

Отъ разното положение на слънцето презъ деня, отъ отражението на облацитѣ въ водата, отъ разноцвѣтнитѣ водорасли и други дребни организми, отъ съдържанието на неорганически частички, а така сжщо и поради разсейването на свѣтлината, морето приема такива разнообразни цвѣтове, че мжчно е дори и художникъ да опредѣли боята, камо ли пъкъ да налучи сжщинския тонъ. Понѣкога то така бързо прелива боитѣ си една въ друга, че окото се захласва въ забравата.

Високитѣ планини у насъ си иматъ своето великолепие, цвѣтиститѣ алпийски поляни — особена красота, морето — своята прелесть. Намѣрите ли се край морския брѣгъ при тиха нощъ и при изгрѣвъ на луната, вие ще видите окъпания ѝ дискъ да изплава надъ водата. Поиздигне ли се малко, лунниятъ дискъ се отразява като разкошна ваза, подпрѣна на дълга колона. Тогазъ отъ водата започватъ да се ронятъ безспиръ златни цвѣтове и листья, и лжкатушно да капятъ къмъ брѣга. Преди да пристигнатъ обаче, тѣ потъватъ на морското дъно. Издигне ли се по-високо луната, вазата потъва. Тогазъ се образува обширна, лека мрежа, изтъкана отъ преплетени златножълти и сребърно бѣли жички, по които сж прикрепени хилядитѣ отражения на звездитѣ.

Тръгватъ отъ Бургасъ по хубавото шосе на югъ за къмъ Созополъ. Току що излизате отъ града и минавате първия дървенъ мостъ върху канала на обширното блато Вая. То е единъ незамѣнимъ капанъ за морска риба у насъ. Следъ стопяване на

зимнитѣ снѣгове, а така сжщо и отъ падналитѣ дъждове, напролѣтъ нивото на водата му значително се повдига надъ морската повърхностъ, защото нашитѣ рибари сж преградили канала на блатото Вая откъмъ морето, още въ края на зимата. Къмъ срѣдата на пролѣтъта, когато инстинкта на рибитѣ заговори и ги подбуди къмъ дълги сватбени пжтувания и за търсене на пищни храни, рибаритѣ отпушватъ канала. Струя отъ сладка вода се втурва къмъ морето, подмамва пристигналитѣ отъ югъ кефали и иларии, които на орляци нахлуватъ срещу течението по канала въ блатото Вая. Нѣкои години и бѣлата риба, увлечена по тѣхъ напуска Мандренското блато, като навлиза заедно съ тѣхъ въ блатото Вая. Следъ това каналътъ наново се прегражда по начинъ, што да може да става успѣшно задържането на навлѣзлата риба. Последната цѣло лѣто се ухранва, нараства, съ настъпването на първитѣ по-силни есенни студове, когато инстинкта у нея повторно заговорва за пжтуване, но вече на югъ, тя се стреми да се откопче отъ това блато. Устремява се масово презъ канала, но попада въ специално направенитѣ за тая цель котечи. Изъ тѣхъ рибаритѣ просто гребятъ рибата съ кепчета отъ мрежа. Така при благоприятни години се улавя съ стотици и хиляди килограми вкусна риба.

Гъмжило отъ розови пеликани, чийто дълги човки сж снабдени съ голѣми торби, заедно съ батлани, водни кокошки, чайки и други блатни птици сновятъ изъ това блато, преследвайки лакомо рибата. Може да наблюдавате съ охота остроумната тактика на пеликанитѣ, когато понѣкога прѣснати въ редица като войници, прикарватъ риба къмъ нѣкое по-малко заливче, размахватъ криле за да я сплшатъ, следъ което се втурватъ въ атака.

Унесени въ наблюдения ту изъ Бургаския заливъ, кждето разнообразни търговски параходи пристигатъ и заминаватъ, или пъкъ взирайки се въ околния водень миръ, изъ който малки и голѣми ята отъ рибки игриво се гонятъ измежду леко люлею-

щитъ се водорасли, които прозиратъ на слънцето съ боитъ на небесната джга, вие имате предъ очитъ си сжщински аквариумъ. Така неусетно стигате до голъмия желъзенъ мостъ, прехвърленъ надъ дълбокото гърло надъ Мандренското блато. И то, поради рибното си богатство, представлява за държавата добъръ източникъ. Отъ моста се наклонявате къмъ носа *Кафка* и *Поросъ*. Оттукъ панорамата на Бургасъ съ пристанището му като че ли е сложена върху надиплено съ вкусъ синьо-зелено кадифе. Оттукъ е и най-хубавата гледка на нашия вторъ портъ, който

денонощно като сърдце на южната половина отъ царството ни неуморно тупти. Следите ли крайбръжжието, скоро достигате мѣстността „Карантината“, дето дълги редици отъ павилиони и кжщурки сж заобиколени отъ свежа растителностъ. Наблизо до Карантината е голъмото заливче „Ченгене скеля“, чийто брѣгове сж засипани съ меки като килими настилки отъ купища изхвърлени морски водорасли. Достигате следъ това опасното тинесто корито на малката рѣка Утманлия. За да се избѣгне опасността отъ затъване, добре е да се мине сжщата рѣчица по-високо. Привечеръ стигате къмъ рибарскитѣ колиби на Керемидарски бурунъ, отдето Бургасъ и Анхиало съ запаленитѣ си лампи и отраженията имъ въ морето правятъ странно впечатление. И когато вечеръта склопите очи, само окото на св. Анастасия цѣла

нощ не се затваря. Отъ южнитѣ носове въ Бургаския заливъ, Атия се най-много вдава съ морето. Хубавитѣ ѝ постройки, правени презъ време на войната, богато могат да побератъ съ стотици слаботѣлесни дечица, толкова повече, че тоя край не е малариченъ, а освенъ това има и красива околностъ съ чистъ плажъ. Наблизо сж двата малки буруни: Каридницата и Златната рибка; първия като мѣсто за ловене на дребнитѣ рачета — карида, носи сжщото име. Второто ладено име на другия бурунъ е повечето единъ блѣнъ на рибаря, който чака да

хване въ далянскитѣ си мрежи легендарната златна рибка. Въ форма на прѣстъ, разположенъ точно на югъ отъ Анхиало и на изтокъ отъ Атия е извънредно красивия носъ Ативало. Като по-високъ отъ другитѣ, отъ него се развиватъ прелестни гледки на тритѣ ни крайморски градове: Бургасъ съ хубавитѣ си сгради, Анхиало съ високата си черква и приказната Месемврия, залъ която въ далечината се издигатъ стрѣмнитѣ брѣгове на високия до 80 метра носъ Емине. Отъ Ативоло на югъ се вижда Созополъ. Морето оттукъ изглежда на обширна зелена

ливада, по която безбройно многото бѣли гребени на заредилитѣ се вълни, скачатъ, пречатъ се до като стигнатъ брѣга.

Юго-източно отъ носа Ативоло е чисто българското село Св. Никола съ кжщи бѣли, като бѣли гълъби, съ приветливи градинки. Нѣкои отъ жителитѣ му сж добри рибари и винари. Добре посрѣщатъ гости. Въ близко съседство до селото е носа Таласакра, който право на изтокъ пресрѣща и рѣже вълнитѣ. Въ съседство до селото има пѣсѣчни ивици край морето, нѣкои отъ които сж доста чисти. Не далече отъ брѣга и успоредно на него се подаватъ изподъ водата голѣми, черни блокове, които правятъ впечатление на грамадни кѣпѣщи се морски животни. Народа ги нарича „биволи“. Такива се къпятъ и по на югъ край носъ Червенка. Между последния и града Созополъ море-

Въ пристанището

фот. арх. Коевъ

то е изхвърлило купища пѣсѣкъ. При малкия скалистъ островъ не далечъ отъ града, а именно: Милосъ, Св. Иванъ и Св. Петъръ сж построени по тѣхъ рибарски колиби и скели сж три самостоятелни домакинства, особно презъ есенния сезонъ при ловидбата на морска риба съ далянитѣ. Дълбочината на каналитѣ между тия острови е надъ 30 метра, а прозрачността на морската вода, наблюдавана чрезъ бавно спускащъ се металически дискъ, боядисанъ бѣло, се забелъзва до 18 м. дълбочина. На острова Св. Петъръ е построенъ ви-

сокъ фаръ, чийто силни лъчи — сигнали, ноше и въ мъгливо време ориентиратъ параходитѣ. Отъ островитѣ Созополъ се представлява като по-хубавъ градъ. Прехвърлите ли се съ лодка до кея му, скоро крачите по тѣсни и криви улички, постлани съ калдъръмъ. Разклоненитѣ клони на стари лози образуватъ зелени арки, които допиратъ нейде стрехитѣ на обшити съ дъски къщи отъ дветѣ страни на уличкитѣ. Извънредно многото миниатюрни параклиси до дворища и улички сж друга особеностъ на града. Надвесенитѣ чардаци просто се допиратъ. Созополчани се занимаватъ освенъ съ търговия, лозарство, но и съ риболовство. Хвалятъ се съ красния си полъ. Презъ лѣтото градътъ е нетърпимъ отъ воня. И жалко е, че Созополъ, така живописно разположенъ на полуострова, митъ отъ тритѣ си страни отъ морето, е още лишенъ отъ канализация.

Нова свежестъ ви облъхва съ напушането града и изкачването височината, дето сж воденицитѣ на вѣтъръ. По срѣдата на пѣтя за къмъ по-южния носъ св. Галина, следъ като се премине рѣдката, но особено красива гора съ каваци, се намира до самия чистъ плажъ изградена каменна чешма, отъ която струи пищна вода. Слушали ли сте нѣщо за езерото Алепу? То е до самия брѣгъ до носовѣтъ св. Галина и св. Тома. Сравнително паралелно проточено на морския брѣгъ, то е по-дълго отъ километъръ. Тѣсни пѣсѣчни ивици го раздѣля отъ морето. Припокрива се съ плаващи водорасли измежду стърковетѣ папуръ. Когато вилнеющия вѣтъръ задигне пѣсѣкъ и почне да го трупа като тънка кора върху слоя отъ водорасли, огледалната повърхностъ на езерото се намалява. Стъпи ли човѣкъ или нѣкое животно върху такава пѣсѣчна кора, скоро затѣва надолу, за да не излѣзе вече никога. Алепу е скрilo коститѣ вече на нѣколкоина. Внимателното население, когато броди по тоя край опитва предварително стѣпкитѣ си съ дълги сопи и предупреждава де когото види да се пази отъ това езеро, което било хитро като лисица. Действително съществува не малка опасностъ, тъй като когато то събере повече вода, пробива нейде пѣсѣчната коса за да се излѣе въ морето. Така образувания му каналъ може обаче по сжщия начинъ да се замаскира и припокрие съ пѣсѣкъ, като по тоя начинъ стане незнаенъ гробъ нѣкому. Такова опасно езеро има и покрай западнитѣ брѣгове на Франция откъмъ Ламанша въ мѣстността Леландъ.

Преминете ли благополучно край опасното Алепу, вие крачите по склоноветѣ на цѣла редица пѣсѣчни могили, високи до 4—5 метра. Дюннитѣ пѣсѣци стичатъ чакъ до рѣката Ропотамо, която влива водитѣ си въ близкия заливъ. Въ него се извършва наесенъ най-богатия ловъ на паламуди, за която целъ нѣколко чифта аламани (дълги рибарски лодки) съ по десетина души, пристигатъ отъ Созополъ, па даже и отъ Бургасъ за да направятъ по нѣколко воли. На това мѣсто въ залива най-често се навѣртатъ делфини, които сж твърде забавни съ своитѣ гмуркания и изплавания, когато особено пре-

следватъ рибата. Брѣговетѣ на рѣка Ропотамо сж обрасли съ буйна гора, на мѣста непроходима поради сплелитѣ се лиани, както по Камчията. Тя е безъ бродъ. За да я преминете, се качвате на салъ, който обслужва граничните ни войници. Въ дѣсно отъ устието на рѣката започватъ високи брѣгове, които къмъ Кенденаръ и Ватирухи сж просто отвесни. Рибарскитѣ колиби сж като сгушени орлови гнѣзда по тия брѣгове. Всѣка минута издълбоко подъ краката ви морето съ грохотъ мие скалитѣ, трещи, гърми, реве. Разбира се, че тия мѣста се харесватъ на рибаритѣ, понеже всѣка есенъ по тия буруни се построяватъ далянски мрежи, специално за лова на скумбрии. Особенно голѣмо е оживлението презъ сезона имъ — отъ Димитровденъ до Никулденъ, когато рибарскитѣ пѣсни не преставатъ особено при щастливъ ловъ.

Отъ село Ченгелъ като лъчи на ветрило скалитѣ изпращатъ въ морето владени буруни, чиито плещи се покриватъ отъ широколиста гора, която на мѣста се оглежда въ морето. Другаде пѣстри ливади неусетно се спускатъ къмъ плажа или пѣкъ се отдѣлятъ отъ водата чрезъ низки брѣгове. Зейтинъ бурунъ безспорно е най-красивия носъ по крайморieto ни. Тукъ човѣкъ заедно съ прелеститѣ на морето изпитва голѣма наслада отъ разкошната природа на сушата. Все така простъ е брѣга до с. Кюприя. По него се редятъ хубави рибарски къщи всѣка една отъ която може да побере надъ 40—50 души. Нѣкои отъ тѣхъ си иматъ и параклиси (черквици), а на брѣга — циментирани кейове. Напролѣтъ по брѣга тамъ кипи животъ и работа, докато трае лова на чирузитѣ, защото по тая частъ на крайбрѣжието се поставятъ едни отъ най-добритѣ ни далани, които ловятъ съ хиляди и хиляди чирузи. Поизмършавѣли следъ брачния си периодъ, скумриитѣ рано на пролѣтъ напускатъ водитѣ на Мраморното море и презъ Босфора се устремяватъ на северъ все покрай брѣговетѣ на нашето море, търсейки храна. Попаднали въ даленскитѣ мрежи скоро минаватъ въ ржцетѣ на десетки жени и деца, които следъ като ги изкормятъ и измиятъ, ги поставятъ въ саламура. На другия денъ ги простиратъ на пригответи за тая целъ вжжя да се сушатъ, следъ което вие имате примитивнитѣ рибни консерви—чирузитѣ.

Кюприя е прѣснато, но спретнато и гостоприемно село. То има на северъ и югъ по едно езеро, нѣкогашни корита на рѣки, южното, което прибира водитѣ на дългата Аланкайрашка рѣка, е и по-голѣмо. Пѣсѣчна коса го дѣли отъ Дяволския заливъ. Множеството гемии, които пристигатъ отъ Цариградъ, му даватъ изгледъ на нѣкой Стамбулски кей. Още по на югъ сж живописнитѣ носове Атлиманъ и Урдовица. Преданието говори, че тукъ се е кѣпѣла едногърба, но иначе съ неземна хубостъ красавица. До малкото, но приветливо разположено градче Василико, Странджа планина дава скалисти носове въ морето, между които сж устиата на множество планински рѣкчици. Въ лѣво отъ устието на р. Велика, която сравнително е по-пълноводна и безъ бродъ, е

градъ Ахтополъ, а въ дѣсно — с. Каланджа. Презъ лѣтото, когато с. и. вѣтрове сж затрупали и преградили гърлото и откъмъ морето съ пѣсъкъ, да се отиде отъ Ахтополъ въ Каланджа е работа за нѣколко минути. Събере ли се въ рѣката повече вода и пробие ли се пѣсьчната ивица на гърлото ѝ, което става обикновенно наесень, съ страшна сила водитѣ ѝ се изливатъ въ морето. Каргана е пробитъ, казватъ. Тогазъ за да отидете отъ Ахтополъ въ Каланджа сж ви потребни нѣколко часа. Трѣбва да избиколите чакъ презъ с. Бродилово. Каргани образуватъ и дру-

гитѣ ни рѣки по крайбрѣжието. До последното най-южно село Резово пжтувате презъ гжста джбова гора. Жителитѣ му водятъ най-примитивенъ животъ. Занимателни сж и кжщуркитѣ имъ, и нравитѣ имъ, които не оставатъ незаинтригуванъ никой, който е стжпилъ тамъ. Резовската рѣка ни дѣли сега съ турцитѣ.

Речете ли да се върнете пакъ по сжщия пжтъ чакъ да Бургазъ, повѣрвайте, че морето нѣма да ви омръзне и пжтя нѣма да ви дотегне.

В. Г. Арнаудовъ

ИЗЪ ИЗЛЕТНИТѢ КНИГИ НА КЛОНОВЕТѢ

АМБАРИЦА — МАРА ГИДИКЪ

Амбарица издига своето чело въ центъра на Стара планина, на 2166 м. надъ морското равнище. Отъ тукъ се откриватъ чудни гледки отъ родната природа: на северъ, като свѣтла сребриста ивица се провира изъ равнината Дунава, на югъ се проглеждатъ Стремското поле, Срѣдна гора и синитѣ силуети на Родопитѣ и Рила, а на западъ и изтокъ се редятъ Веженъ, Козата стена, островърхитѣ Купени, Юмрукъ чалъ и скалитѣ на Мара Гидикъ.

Отъ билото на планината на северъ се спускатъ височинитѣ Жидовъ рѣтъ, Момчовъ рѣтъ и Дълги дѣлъ, долинитѣ на които събиратъ синьозеленитѣ води на безпокойно шумящия Черни Осъмъ. На югъ, надъ вододѣлното било между Стрема и Осъма, се издига легендарния върхъ Добрила, — остра могила, обрасла на северъ съ елхови гори.

Тукъ е и красивия скаленъ мостъ, който съ своята грандиозностъ приковава вниманието на туриста. Височина на отвора му е 14 м., а ширината

— 9 м. Това е една голѣма пещеря, тавана на която е пропадналъ, като е останалъ само свода надъ отвора ѝ. Тукъ е и Хармана на Крали Марко, — пуста планинска равнина, край която минава пжтеката отъ Троянския манастиръ за Сопотския.

Замръкваме и ношуваме при изворитѣ на Черни

Осъмъ, край голѣмия огнь отъ сухи елхи, за да осъмнемъ отново на върха и зърнемъ България, обагрена въ златиститѣ лжчи на изгрѣващето слънце.

Отъ Карловската хижа, построена на Стара рѣка, подъ вълшебнитѣ скали на Купена (2168 м.) и Кривинитѣ, ние потеглюваме за Юмрукъ чалъ. Къмъ 2 часа сл. обѣдъ ние сме вече на широкото му теме и назъртаме надъ вѣчната му прѣс-

Амбарица. Скаленъ мостъ

па, но ситенъ, а после проливенъ джждъ примѣсенъ съ дребенъ градъ ни кара до отстѣпимъ бързо презъ Русалийската поляна, презъ която минава най-високия проходъ въ Стара планина (1830 м.) къмъ Мара Гидикъ — с. Острешъ.

Стратешъ — Ловечъ

ВЕСТИ И БЕЛЕЖКИ

Най-голъми височини — по В. Шмиджунцъ. — *Най-високият връх* на земята е Маунт Еверестъ в Хималаитъ (Срѣдна Азия). Още не е установено дали височината му е 8840 м. или по-вѣроятно 8882 м., защото полученото отъ 12 различни измѣрвания последно число трѣбва да претърпи още нѣкои поправки предъ видъ колебанията вследствие на земното притежение. Гауризанкаръ, за който ние учехме въ училище, че е най-високиятъ връхъ на земята, остана много назадъ, следъ като се указа, че му недостигатъ цѣли 1700 м., за да бже първиятъ въ свѣта, и че лежи на около 50 км. по на югъ отъ Еверестъ, съ който десетки години наредъ бѣ смѣсванъ.

Едва отъ преди шестдесетъ и нѣколко години знаемъ, де се намира най-високиятъ връхъ на земята. Отъ 1818 г. той се търси въ Хималаитъ. Първоначално тая честь се падна Доуладжири, който смѣни Чимборазо (7130 м., въ Андитъ, Южна Америка), считанъ до тогава за най-високъ. А преди да бѣ прогласенъ за първенецъ Чимборазо отъ французитъ Ла Кондаминъ и Бугѣ (1746 год.), най-високиятъ връхъ на земята се търсѣше ту тукъ, ту тамъ. Пикъ Teneriffe (Азорскитъ острови), неизвестнитъ върхове на Уралъ (Русия), още по-неизвестнитъ на островъ Нова Земя и нѣкои върхове на Алпитъ (Титлисъ, Матхорнъ) сѣ спорили за славата на първенеца.

И днесъ още ученитъ не сѣ съгласни, кой е *най-високиятъ европейски връхъ*. Школската наука и днесъ ни сочи за европейски първенецъ Монбланъ (4810 м., който се намира на френско-италианската граница, а не въ Швейцария), обаче споредъ господствуещото днесъ физико-географско разграничение на Европа отъ Азия тая честь се пада на Елбрусъ (5625 м.) въ Кавказъ. До началото на 18 столѣтието за най-високъ европейецъ се е считалъ Титлисъ (3239 м., Швейцария). Най-високиятъ швейцарски връхъ, оспорванъ впрочемъ и отъ италианцитъ, е Монте-Роза (4638 м.), на границата между тия две държави.

На *Балканския полуостровъ* дълго време *първенството* се оспорваше отъ Люботрънъ (Шаръ планина въ Македония), докато проникването на нѣкои изследователи въ стара Турция установи височината му на не повече отъ 2700 м. Отъ тогава и до неотдавна за най-високъ балканецъ се считаше Олимпъ, дома на древнитъ гръцки богове — единствениятъ трихиландникъ на Балкана*. Неговиятъ щастливъ изследовател обаче, швейцарецътъ Марселъ Курцъ, го развенча преди нѣколко години, като установи височината на най-високия му връхъ 2918 м., и мѣстото му зае нашиятъ рилски първенецъ Мусала (2924 м.), който е съ 5—6 м. по-високъ.

Най-голъмата достигната отъ човѣшки кракъ височина е измѣрена тригонометрически 8572 м., достигната отъ Нортонъ, водачътъ отъ последната експедиция къмъ Еверестъ въ 1924 г. Ощо по-високо стигнаха двамата изчезнали плананари на сжщата експедиция, Малори и Жрвайнтъ*), които сѣ били наблюдавани за последенъ пѣтъ на височина около 8610 м. Свѣтскитъ рекорди на достигната отъ човѣшки кракъ височина почватъ съ достигнатата въ 1855 г. отъ братята Шлагинтайтъ къмъ върха Каметъ въ Хималаитъ височина отъ 6780 м. Въ 1864 и 1865 год. землемѣрътъ Джонсонъ достига до 6800 и 7310 м. въ граничитъ планини на Срѣдна Азия. Гюсфелдъ достигна въ 1883 год. 6560 м. на Аконкагуа въ Андитъ (Южна Америка), а Грахамъ сжщата година 7285 м. на Кабру, докато въ 1909 г. Херцогъ Аброуца покажи на Брайдъ-Пикъ въ Каракорумъ (Срѣдна Азия) рекорда на 7498 м., останали недостигнати до втората експедиция къмъ Еверестъ. При първата, подготвителната експедиция въ 1921 год. Хауърдъ-Бъри, Малори и другаритъ имъ достигнаха „само“ до 7010 м. (Чангъ-ла на североизточ-

ното рамо на Еверестъ), но презъ 1922 год. Финчъ и Брюсъ успѣха да се изкачатъ на 8326 м., а въ 1924 г. човѣшкиятъ кракъ стигна още 255 м. по-високо.

Дамскиятъ височиненъ рекордъ държи г-жа Бълокъ Ужркиянъ: презъ 1899 г. тя достигна 6400 м., 1903 г. — 6880, а презъ 1906 г. прескочи линията на 7000 въ Каракорумъ съ 91 метъръ.

Най-голъмата височина, на която сѣ спали човѣшки сжщества е 8200 м. Въ 1922 г. Финчъ и Брюсъ ношуваха два пѣти въ палатката си подъ Еверестъ на такава височина, а Нортонъ и Сомървелъ две години по-късно почти на сжщата височина пакъ тамъ. *Най-високата фотография* е снета отъ Сомървелъ отъ 8540 м.

Най-голъмата височина, достигната въобще отъ човѣка въ нашето лѣто броеие, установи презъ май миналата 1927 г. капитанъ Грей съ балона си „Илинойсъ“, който излѣтъ на 12,872 м. Дотогава *балонния рекордъ* държаха нѣмцитъ Зурионъ и Берсонъ съ 10,800 м. Съ *аеропланъ* Садъ-Лекоантъ достигна 11,545 м. височина.

Възгледътъ, че най-голъмитъ височини на земята се балансиратъ отъ *най-голъмитъ дълбочини*, се опроверга отъ най-новитъ измѣрвания на крайцера Емденъ, който е установилъ най-голъмата дълбочина между Япония и островъ Целебесъ на 10430 м. При Гуамъ въ Южния ледовити океанъ е измѣрена дълбочина 9633 м., а при Филипинитъ (Минданао) 9780 м. На островъ Минданао планинскитъ възвишения се издигатъ до 3300 м. височина надъ морето, и понеже се извишаватъ почти непосредствено отъ морето, тамъ имаме *най-голъмото абсолютно възвишение* на земната кора, което отъ дъното на морето до върха на планината достига крѣгло 13,000 м.

Живитъ сжщества по нашата земя, които могатъ да се изкачатъ *най-високо* въ Алпитъ сѣ, снѣжната мишка, която е наблюдавана на 3900 м. височина, и разни паяци и дървеници, за които нѣколко стотинъ метра понизко или по-високо нѣматъ значение. Най-високо растящото алпийско растение въ Европа е ледниковия рункулъ, който е намѣренъ подъ върха на Финстерархорнъ на 4270 м. височина, а изобщо на земята най-високо достига Сосюреата, която расте въ Тибетъ на 5800 м. надъ морето. Експедициитъ къмъ Еверестъ сѣ срещали на 5000 м. височина дивни овци, планински зайци и пеперуди, на 5200 м. една червеноопашчица, а на 5400 м. скакалци. Тѣ сѣ видѣли орли да хвърчатъ на 6000 м. високо, а на 6300 м. височина събирали молци и единъ видъ пчела, за да откриятъ на 6600 м. „най-високото живо сжщество“ — единъ снѣженъ-ледниковъ паякъ, който, понеже не е намиралъ никаква друга храна, трѣбвало да гони членоветъ на собственото си семейство, за да утоли глада си.

Отъ нѣмски: *Пийо*.

Какъ пазятъ горитъ си. — Горитъ сѣ голъмо природно богатство за всѣки народъ. Ето защо и разумнитъ управници по цѣлия свѣтъ полагатъ грижи за горитъ — пазятъ ги отъ унищожение, залесяватъ нови пространства, и чрезъ печатна пропаганда и слово увещаватъ населението да гори другъ горивенъ материалъ вмѣсто дърва.

Американцитъ, знаейки какво благословение сѣ горитъ, сѣ използвали и аероплана въ тѣхна услуга. Военното министерство въ съгласие съ отдѣлението за горитъ поддържа изъ Съединенитъ Щати аеропланна патрулна служба. Предназначението на аеропланнитъ патрули е да лѣтятъ надъ богатитъ гори и да следятъ за всѣки появивъ се пожаръ. Забелѣжатъ ли че огнената стихия обхваща нѣкоя частъ отъ гората, аеропланитъ съ вихрена бързина се отправятъ къмъ първата охранителна станция и съобщаватъ за пожара. Веднага съобщението се предава по телефона до властитъ въ най-близко населени пунктъ, които взематъ бързи и ефикасни мѣрки за ограничението и потушването на огнената стихия.

*) Вж. Бълг. Туристъ 1928 стр. 20.

КНИЖНИНА

Полското-Татранско туристическо д-во в Краков е издало своя V-и годишник (за 1927) под редакцията на комитет, в който влизат професорите г. г. Павликовски, Хидиски, Гьотел, Кордис и майор Романишин.

Годишникът носи хубавия надслов „Върхове“ и се отличава с добре избран и сполучливо подреден материал. Обемът му е доста внушителен (217 с.), а вмъстеното съдържание напълно съответствува на старанието на редакционния комитет да изпълни сериозно задачата си и да придаде на сборника, колкото се може по-академичен характер. Годишникът е раздѣлен на две части. Първата част съдържа 13 статии и едно стихотворение и пѣва съ една белѣжка — прослава на Владислав Орканъ, съвременен полски писател, по случай неговата 30 гд. творческа дейност. Вл. Орканъ е единъ от ония писатели, които винаги сж се чувствували близко до природата и сж правили култът от нейната естетическа и етнографска ценност. Той прѣвъ е внесъл като обстановка в рамка, сценария на своите повести и драми — тази природа под „Гранитните върхове на татри“. Имайки предвид тия особени заслуги на писателя за дѣлото, което и туристиката по свой път

осъществява, редакционният комитет е счелъ за свой приятен дългъ да му посвети тоя свой годишникъ.

Повечето от статиите помѣстени въ сборника носят характеръ на спомени от различни екскурзии изъ Татритъ и сж снабдени съ богати иллюстрации. По-отличителни сж статиите — на Liberak за „Туристиката въ Татритъ“, на Romaniszyn за „Спортното риболовство“, на Józef Rostafinski за „Червеният и жѣлтият снѣгъ въ Татритъ“, на Sokolowski за „Вѣтроветъ въ Татритъ“, и статията на Maszkowski „Коледари въ Хуцулската област“, която има специален фолклорен характер. Въ втората част, озаглавена *Хроника*, сж дадени най-разнообразни белѣжки засѣгащи мѣстни туристически интереси, или пъкъ въпроси свързани съ развитието на туристическото дѣло вънъ отъ Полша. Материалътъ тукъ е групирани въ нѣколко подотдѣли назовани така: 1. Научни издирвания, 2. Туристика, 3. Организации и институти, 4. Закопанска хроника, 5. Изъ Подхалието, 6. Книги и списания и 7. Разни.

Сборникътъ е отпечатанъ на хубава хартия и съ своите двувѣтни и ясни иллюстрации отведнѣжъ произвежда впечатление на образцово модерно издание.

И. Л.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Съобщение на Редакцията. — Съ изпращанитѣ снимки отъ клонове и отдѣлни лица се прави колекция при Централното настоятелство, съ която се услужва и на чуждестранни дружества и не всички снимки могатъ да се помѣстватъ въ списанието. Снимките, изпратени специално за помѣстване трѣбва да носятъ на гърба подробен надписъ, и главно да не сж помѣствани другде. Редакцията не може да отговаря всѣкому по отдѣлно, защо не сж помѣстени снимките му и кога ще бждатъ помѣстени. Много, макаръ и хубави снимки, не сж годни за клиширане. Хубаво изработени снимки на наши живописни кътове, исторически мѣстности и паметници, стари къщи, манастири и др. ще се приематъ винаги съ благодарностъ и при удобенъ случай ще се помѣстватъ.

За хижитѣ. — При голѣмитѣ излети, особено лѣтно време, често пъти другаритѣ туристи намиратъ хижитѣ з ети отъ лѣтовници, настанени добре, съ обзаведено домакинство. Това прави лошо впечатление, а и никой не може да намѣри удобенъ подслонъ, така нуженъ въ многодневнитѣ излети. Желателно е всички клонове, въ чийто районъ се стопанисва нѣкоя хижа, да изготвятъ правилникъ за престояване, както вече това е сторила София, за да не се създаватъ неприятности и недоразумения между туриститѣ и разнитѣ клонове.

Таблата за излагане снимки сж вече приготвени въ ж. п. работилница и ще бждатъ поставени по едно въ София, Варна, Мездра, Плевенъ, Гор.-Орѣховица, Каспичанъ, Русе, Видинъ, Царева ливада, Стара Загора, Пловдивъ, Бургасъ, Зимница, Раковски и Радомиръ. Горнитѣ клонове да се погрижатъ за своевременното приготвяне на снимки, които ще се поставятъ въ таблата.

Долно-Банскиятъ клонъ „Ибърски туристъ“ е ималъ на 5 февруарий годишно събрание. Приходътъ и разходътъ на клона е 17542 лв. Въ края на годината клонътъ е ималъ 44 члена, отъ които 10 жени. Направени сж нѣколко многодневни излети, четири седянки, две литературно-музикални вечеринки. На патронния празникъ на клона (Спасовденъ) сж продавани лентички. Маркиранъ е

пътятъ отъ рѣка Бистрица. — Орницитѣ — Зелени Преслапъ — Държавния кантонъ — Чемберлия до сливането на дветѣ рѣки — Малки и Голѣми Ибъръ. На самия връхъ Ибъръ е поставена една пирамида за означение на върха. Материалитѣ за пирамидата сж подарени отъ Горската Кооперация „Самопомощъ“ въ с. Радуилъ, благодарение на членоветѣ на сжщата г. г. Д. Гьошовъ и свещеникъ Джаовъ, на които тукъ се изказва благодарностъ.

Въ собствената градина — паркъ, отъ около 11 декара сж посадени 80 липи. Клонътъ има свое табло съ снимки на гара Костенецъ баня. Изобщо клонътъ развива голѣма дейност, обществото гледа съ добро око на туризма и вѣрва, че клонътъ ще спомогне за издигане на селото като курортно мѣсто, нѣщо което Долна баня напълно заслужава поради хубавитѣ си планински мѣстности, изобилната вода и топлитѣ си минерални бани.

Клонътъ работи много и по изучаване на района си. Разчистило е Калето въ Доново дере, изучава така нареченитѣ Калдаръми въ дефилето на Малкия Ибъръ.

Въпрѣки голѣмитѣ мѣжнотии клонътъ работи усърдно за издигане своя хубавъ край, за което заслужава пълна похвала.

Новото настоятелство на клона презъ настоящата година ще бжде: председателъ Илия Дебеляновъ, подпредседателъ Надежда Цвѣткова, секретаръ Дечко Стоиловъ, касиеръ-домакинъ Георги Ив. Банаджиски.

Търновскиятъ клонъ е получилъ отъ Министерството на Народното Просвѣщение помощъ отъ 25 хиляди лева за подобрене на спалнитѣ въ хижата.

Редовниятъ членъ на клона дѣдо Ботю А. Ботевъ, който съ своитѣ 63 години не отстъпва на младитѣ и взема участие въ всички излети, е подарилъ 1000 лв. на клона, за която щедростъ е провъзгласенъ за дарителенъ членъ. Хвала на добрия българинъ и на нашия по-старъ другаръ!

По инициативата на клона се е състояла на 3 и 4 мартъ туристическа срѣща съ ловчанци въ Ловечъ. Членоветѣ отъ Търново сж се запознали съ града, хубавитѣ му околности и построената тамъ хижа. Търновци, по-

срещнати радушно отъ своите другари, сж се завърнали съ отлични впечатления и най-добри спомени.

Карнобатският клонъ „Чалж-кавакъ“ отъ Б. Т. Д. на 21 II е ималъ годишно събрание, въ което е избранъ ново настоятелство въ съставъ: председател — Ат. Игн. Караивановъ, подпредседател — Ст. Неновъ, секретаръ — Н. Д. Русчевъ, касиеръ — Г. Стойчевъ, съветници: — Гено Хардаловъ, Невѣна Добрева, Чанко Хардаловъ, Хр. Пенчевъ и контролна комисия: — Р. Бозовъ, Ж. Хжиковъ и К. Константиновъ. Дружеството брои 70 члена — Презъ свѣтлитъ празници готви два излета, единиятъ Карнобатъ — София — Рила, а вториятъ Карнобатъ — Казанлъкъ — Дръново.

Дружеството е имало голѣмия успѣхъ да му бжде отпущната 3 декара земя до с. Шихларе, заедно съ една сграда отъ две стаи и салонъ, принадлежаща на Карноб. държ. лесничейство, — която ремонтирана ще му послужи за хижа.

О. Т. С. — Ст. Загора. — На 4 и 5 февруари т. г. се състоя въ гр. Чирпанъ междуклонова среща на която присѣствуваха клоновете отъ Ст. Загора, Пловдивъ, Хасково и Т. Пазарджикъ. Новия клонъ въ Чирпанъ „Меричлерски изворъ“ очуди посетителитъ съ своята добра организация и дисциплина. На 4-и вечерта се даде голѣма туристическа вечеръ, програмата на която бѣ изнесена отъ всички клонове. Това създаде добра другарска атмосфера, която задържа посетителитъ късно презъ нощта. На другия денъ се състоя кино-утро съ специаленъ туристически филмъ и сказка „за нашитъ пещери“ съ свѣтливи картини. Следъ обѣдъ се състоя конференция на клоновитъ представители. Пожела се настоятелствата винаги да се обновяватъ съ нови членове, за да не се създава криза въ дружеството и да се дава отговорни длѣжности на членовете дошли отъ Ю. Т. С. Разгледаха се разни организационни и финансови въпроси.

„Сърнена Гора“ — Ст. Загора. — На 19 II въ общо събрание е била приета излетна, трудова и културна програма, както и бюджета за 1928 год. на клона. Въ излетитъ е обърнато по-голѣмо внимание въ изучаване на Сръдна-Гора, Родопитъ, Рила и източна Стара планина. Опредѣлени сж редица срещи съ околнитъ клонове въ самата природа. Решено е да се продължатъ работитъ за разхубавяване на Язмото. За целта се уреждатъ трудови излети презъ месецитъ априлъ и май. Отъ 27 май до 3 юний е определена агитация „седмица на еделвайситъ“, която ще завърши съ голѣма „народна забава“ на Аязмото, на която ще бждатъ поканени всички клонове отъ южна България. На 15 май ще се устрои „факеленъ излетъ“ до Ст. Загорскитъ минерални бани. Презъ втората половина на м. августъ се урежда „заграниченъ излетъ“ до австрийскитъ Алпи на който могатъ да участвуватъ и членове отъ други клонове. Отъ 1 до 18 ноември ще се открие „туристическа изложба“. Опредѣлени сж два научни излети до Велико Търново и Мадара и четири реферата. Миналогодишната проба за бюджетъ е дала отлични резултати и голѣма прегледностъ въ сметководството. Тазгодишния бюджетъ възлиза на 47,631 лв. Опдѣлени съ свои бюджети и следнитъ фондове: фондъ „Разхубяване на Аязмото“ 31,600 лв., фондъ „Хижа“ 5508 лв., фондъ „библиотека Сърнена Гора“ 8,902 лв. и фондъ „съборъ“ 2,791 лв.

Нови клонови настоятелства

Пловдивъ. — Председател — Д-ръ В. Пѣевъ, подпредседател — Ат. Антоновъ, секретаръ — К. Константиновъ, касиеръ — Ас. Атанасовъ, домакинъ — Б. Бойкиновъ, съветници: Г. Шивачевъ, поручикъ Ст. Стефановъ и Д-ръ Ив. Чомаковъ. — Контролна комисия: М. Табахъ, Н. Кировъ и Д. п. Христовъ. — Адресъ: Ат. Антоновъ, Б. Н. Б.

Перникъ. — Председател — Х. Броксъ, подпредседател — Ст. Бръчковъ, секретаръ — Йонко Арабовъ, касиеръ — Ив. Келчевъ, домакинъ — Б. Христовъ, съ-

ветници: Киро Михайловъ, Коста Димитро — Контролна комисия: Филипъ Проиновъ, Ив. Кошкоу и Ив. Йордановъ. — Адресъ: инж. Х. Броксъ.

Златенъ долъ. — Председател — Н. Нейчевъ, подпредседател — Ст. Теневъ, секретаръ — М. Карамилева, касиеръ — Д. Славовъ, домакинъ — Д. Меравзовъ, съветници: Ст. Вѣлевъ и Ч. Паскалевъ. — Контролна комисия: Д. Донкова и К. Динчева. — Адресъ: Н. Нейчевъ, Б. Н. Б.

Малко Търново. — Председател — Ив. Градевъ, подпредседател — Ив. Дяковъ, касиеръ-секретаръ — Ст. Карагеоргиевъ, домакинъ — Ив. Добревъ, съветници: Т. Димовъ, Г. Мостровъ, П. Василевъ. — Контролна комисия: Г. Берберовъ, Ст. Василевъ и Ев. Атанасовъ. — Адресъ: Ст. Карагеоргиевъ

Хасково. — Председател — В. Радучевъ, подпредседател — Л. Вълчановъ, секретаръ — Р. Мавровъ, касиеръ — К. Тончевъ, домакинъ — К. Свѣчаровъ, съветници: Б. Николовъ и Ас. Атанасовъ. — Контролна комисия: Т. Ивановъ, Н. Златковъ, Л. Апостоловъ. — Адресъ: Л. Вълчановъ, Тютюнбанкъ.

Севлиево. — Председател — С. Симеоновъ, подпредседател — Ас. Каракуневъ, секретаръ — З. Златевъ, касиеръ — Г. Атанасовъ, домакинъ — Ст. Семяковъ, съветници: Хр. Московъ, П. Поповъ, Ил. Г. се съ. — Контролна комисия: Зах. Лесевъ, Ив. Велизъ, Ем. Ив. Хицковъ. — Адресъ: С. Симеоновъ, търговецъ жд.

Ловечъ. — Председател — Н. Стойчевъ, подпредседател — Ив. Рачевъ, секретаръ-касиеръ — Р. Йончевъ, домакинъ — Ат. Денчевъ, съветници: Сим. Хитровъ, Ст. Хитровъ, Д. Терзиевъ. — Контролна комисия: Н. Никифоровъ, П. Атанасова, Ив. Чернокожовъ. Адресъ: Рачо Йончевъ — водния синдикатъ.

Варна. — Председател — Ю. Цонковъ, секретаръ — Л. Пенчевъ, касиеръ — К. Ковачевъ, домакинъ — Сел. Марковъ, съветникъ — И. Ивановъ. — Контролна комисия: К. Дюкмеджиевъ, П. Петровъ и Ст. Ковачевъ. — Адресъ: И. Ивановъ, „Сливница“ 39.

Лѣсковецъ. — Председател — Н. Глушковъ, подпредседател — М. Стателова, секретаръ — Т. Копанкова, касиеръ — Ат. Табаковъ, домакинъ — Н. Караенца, съветници: Кожухарова, Ив. Станчевъ, Хр. Козлевъ. — Контролна комисия: Т. Бързакова, К. Гешевъ, К. х. Петровъ. — Адресъ: Т. Д. Копанкова.

Русе. — Председател — Ив. Ставревъ, подпредседател — мичманъ Ст. Хранковъ, секретаръ — Кр. Аврамовъ, касиеръ — Г. Стефановъ, домакинъ — Г. Хлѣбаровъ, съветници: К. Назъровъ, Ст. Стефановъ, Н. Ставревъ. — Контролна комисия: Хр. Македонски, З. Иванова и Ел. Михайлова. — Адресъ: кл. „Приста“ отъ Б. Т. Д. „Николаевска“ 18.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ. Месечно илюстрирано списание за туризмъ и родинознание — Органъ на Българското Туристическо Дружество. Препоръчано отъ Министерството на Народното Просвѣщение съ окръжно № 1793 отъ 27 януарий 1922 г. Година XX (януарий — декември). Абонаментъ за година 60 лв. за чужбина — 100 лв. Всичко за списанието се изпраща до Редакцията на Български Туристъ, София, ул. Солунъ 25.

СЪДЪРЖАНИЕ. — Ив. Раевъ, Туристътъ като общественикъ; П. Делирадевъ, Изъ снѣговетъ на Витоша; Егмонъ д'Арси Фенертъ; П. Делирадевъ, Изследвачитъ на България — Феликсъ Каницъ; В. Г. Арnaudовъ, По брѣговетъ на Черно море; Изъ излетнитъ книги на клоновитъ (Амбарница — Мара Гидикъ). Вести и бележки. Най-високитъ планини. Книжнина. Дружественъ животъ. Снимки на М. Кръшнякъ отъ Рила.